

KISGRAFIKA

49. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Molnár ISCSU István grafikája, C3+X3 (2010), 100×130

TARTALOM

Beszámoló az isztambuli kongresszusról (Palásthy Lajos)

Finnországi úti élmények (Ürmös Péter)

Idén lett volna Jurida Károly 75 éves (Feledy Balázs)

Kultúrák közti párbeszéd (Vasné Tóth Kornélia)

A modern ex libris (Vén Zoltán)

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC – EGYESÜLETI HÍREK

2010/3

KÉSZÜLT A NEMZETI CIVIL ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL

NCA
NEMZETI CIVIL ALAPPROGRAM

BESZÁMOLÓ AZ ISZTAMBULI KONGRESSZUSRÓL

Ez év augusztus 24–29-e között került megrendezésre a XXXIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus, az eredeti terveknek megfelelően, Törökországban, Isztambulban. Az eseményen mintegy kb. 260 grafikus, gyűjtő és érdeklődő vett részt a világ minden tájáról. Különösen nagy számban vettek részt az orosz grafikusok, valamint a Távol-Kelet országaiból, főleg Kínából grafikusok és gyűjtők. Ezen ország exlibris élete fellendülőben van, és mint sok más területen, ebben is egyre nagyobb tért hódítanak. Észrevehető az európai hatás a munkáikon, sok számítógépes grafikát is készítenek, miközben nem válnak hűtlennek a hagyományos kínai fametszet stílushoz sem.

A résztvevők között Magyarországot Vasné Tóth Kornélia és családja, Ürmös Péter grafikus és Palásthy Lajos gyűjtő képviselték, valamint az erdélyi (kolozsvári) Takács Gáborék és az Ovidiu Petca házaspár.

A helyszín a Szépművészeti Egyetem modern épülete volt, eléggé kint a város határában. A közlekedés a városban a fo-

lyamatosan épülő metró révén zökkenőmentes. Az épület adottságai lehetővé tették a nagyszabású beérkezett pályázati anyag bemutatását nagyméretű tablókön, miközben a csere céljára is megfelelő tér állt rendelkezésre, mely minden nap nagy intenzitással folyt.

Az első napon a regisztráció során a résztvevők megkapták az exlibris pályázat A/4-es méretű, színes ábrákkal illusztrált 218 oldalas kiadványát. Továbbá egy hasonló méretű, 234 ol-

dalas kiadvány hat gyűjtemény grafikáival. A harmadik nagyméretű kiadvány 132 oldalon bemutatja a török művészek hagyományos és számítógépes grafikáit. Ugyancsak tartalmazta az isztambuli Exlibris Múzeum kiállítási anyagát, Bogdán Kršić (1932–2009) szerb grafikus munkáit bemutató füzetet. Végül a Japán Wakuta Toshiyuki grafikus 1990 és 2010 között készített exlibriseinek szintén nagyalakú füzetét.

A kongresszus alkalmából meghirdetett pályázatra 43 ország 1282 művésztől 4130 ex libris érkezett be. Az 5 tagú zsűri ezekből 540 lapot választott ki, melyek 379 művész munkái, ezek voltak láthatók a falakon. Magyarországról 30 művész jelentkezett 104 alkotással. Ebből kiállításra került 4 darab, a katalógusban 1 szerepel: Molnár ISCSU István C3+X3 technikájú lapja. De benne van a katalógusban a szlovéniai tagunk, Salamon Árpád X3 lapja is. A pályázaton részt vett magyarok: Bakacsi Lajos 5 lappal, Budai Tibor 3 rézkarccal, Dudits Mónika Nyírbátorból 5 lappal, Elek Hajnalka Debrecenből 4 lappal, továbbá Éles Bulcsú 3 db S1 munkával. Nagy Emese ugyancsak Debrecenből 2 lappal. Havasi Tamás nyírbátori grafikus 5 lapot küldött be. Józsa Poppea 2 db X3, Kamper Lajos 1-1 lapja C3, C5, Kis Péter (Debrecen) 5 db különféle technikájú lappal szerepel. Ugyancsak többféle technikával készült ex librisrel van jelen Köhgyi Gyula. Ezen a pályázaton is részt vett Köllő Sándor Pátyról 1 C8 lappal. Kovács Anett Sopron, 1 db CGD lap. Kosik Krisztina Szigetszentmiklós, S1 lap. Imets László tagunk Erdélyből 5 db X1 lap. Mátéfy Györc Tököl, 5 lap. Merényi Margit Valéria Budapestről 5 db lap. Továbbá Molnár Boglárka, Debrecen 5 lap és Molnár ISCSU István 5 db mélynyomású lap. Nagy László Lázár 4 db szintén mélynyomású lap. Nemes Gabriella Debrecenből 5 lappal, és Oláh Krisztián szintén Debrecenből 5 lappal vett részt. Ovidiu Petca kolozsvári tagunk 5 lap. Posta Beáta Balmazújvárosból 1 db C3+C5 technikájú lap. Rác Zsuzsa Debrecen, 5 lap. Rakusz Lajos Budapest, 2 db X6. Rózsa Bettina, Debrecen, 5 db lap. Salamon Árpád szlovéniai tagunk 3 db X3 lappal szerepel. Szabó Nóra Mikepércsről 1 db C3, Szathmáry István Vácról 5 db lap, Sztranyák Zsófia Szombathelyről 2 db C5 lap. Takács Gábor kolozsvári tagunk 4 db különféle technikájú lapot vonultatott fel. Turi Judit Kunhegyesről 2 db C5 lap. Ürmös Péter 3 db különféle technika.

A már említett másik színes kiadványban Ichigoro Uchida japán (benne Vén Zoltán, valamint Horváth Hermína rézkarca), Heinrich R. Scheffer osztrák (benne két Divéky ex libris), a moszkvai Exlibris Múzeum anyaga, a kínai Exlibris Művészek Társasága és a sanghaji Fu Xian Zhai Exlibris Társaság gyűjteményéből készült reprezentáció.

Ürmös Péter linómetszete, X3 (2010), 80×110

A második napon Isztambul nevezetességeinek megtekintése szerepelt a programban. Erre itt nem térnénk ki, sok érdekes látnivaló van, figyelembeveendő, hogy ez évben Isztambul is Európa kulturális fővárosa címet viseli, úgy, mint hazánk szép városa, Pécs is.

A következő nap első része a kiállítások megnyitásának napja volt. A már említett pályázati anyagon kívül Ichigoro Uchida kiállítása, Heinrich Scheffer osztrák gyűjtő (egyben a pályázat zsűritagja is volt) anyaga, a moszkvai Exlibris Múzeum lapjai, a kínai művészek szövetségének ex librisei, a

sanhaji Fu Xian Zhai társaság könyvjegyei, régi könyvek ex librisei, az előző kongresszusokra készült lapok, végül a török művészek grafikáit lehetett megtekinteni.

Ugyanezen a napon kerekasztal-beszélgetés is volt az ex librisekkel kapcsolatos problémákról. „Ex libris: Szabályok, megrendelések, árusítás – érzékeny pontok” címmel. Végül délután megtekintették a résztvevők az isztambuli Exlibris Múzeumot és az ugyanott lévő Imoga Grafikaművészeti Múzeumot. Itt került megrendezésre a szerb grafikus kiállítása is.

A szombati nap a FISAE delegációinak értekezlete volt. Itt hazánkat Palásthy Lajos és Ürmös Péter képviselte, Romániát is tagunk, Ovidiu Petca reprezentálta. Még ugyanezen a napon egy élménydús hajókirándulás is volt a Boszporuszon. Végül az estét a búcsúbankett zárta, eredeti török ételek felszolgálásával.

Akinek volt energiája, pénze és kedve, még egy néhánynapos kappadókiai kirándulásra is elmehetett.

Visszatérve a delegátusok értekezletére:

A sanhaji Fu Xian Zhai exlibris egyesület a törökországi kongresszuson kérte felvételét a FISAE nemzetközi szervezetbe. Tekintettel az egyesület régóta folytatott eredményes működésére, ennek nem volt akadálya.

E társaság 1997-ben alakult meg. Jelenleg 131 taggal rendelkeznek. Ez idő alatt több mint 70 ex libris kiállítást rendeztek. 2007 óta negyedévenként jelenik meg kiadványuk a „Friends of exlibris” (Az ex libris barátai). Internetes honlapjuk címe: www.fuxianzhai.com Az egyesületüknek gazdag ex libris gyűjteményük van, melyet múzeumukban be is mutatnak. (Irigylésre méltó helyzet!) Ezen kívül igen színvonalas, terjedelmes kiadványokat is megjelentetnek: Foreign Famous Artists Series címmel (Híres külföldi művészek sorozata.) Erről a Lapszemlénkben is beszámolunk. (BOEKMERK 32.)

Ugyancsak felvételét kérte a FISAE szervezetébe a Vologdai Exlibris Klub. Nincs sok tagjuk, de a lelkesedésük nagy és abban a hatalmas országban óriási lehetőségek rejlenek.

A delegátusok megszavazták, hogy a következő Kongresszus Finnországban, Naantaliban legyen. Az azt követő kongresszusra a Katalán társaság jelentkezett. A delegátusok határozta meg néhány kisebb jelentőségű ügyben is.

Palásthy Lajos

FINNORSZÁGI ÚTIÉLMÉNYEK FINNORSZÁGI XVII. ABOENSIS EX LIBRIS TALÁLKOZÓ

Az ABOENSIS Exlibris Egyesület idei találkozóját is a megszokott keretek között rendezték Naantaliban 2010 tavaszán. A nevét Turku svéd nevéből eredeztető könyvjegy-barátok társaságát Tauno Piironen vezeti, és a várost övező környékbeli települések gyűjtőinek és művészeinek munkáját fogja össze.

Maret Olvet grafikája, P1,
Op. 97 (1983) 93×93

Központja a Turkutól mintegy tizenöt kilométerre szélesen elterülő Naantali városában található. A kikötő óvárosának egyik nevezetessége a XV. századi Szent Brigitta kolostor helyén épített templom. Az ottani „Aranyparton” található a mindenkor köztársasági elnök nyári rezidenciája. A legnépszerűbb kirándulóhelye mégis a Tove Jansson író által kitalált fantázialény, Muumiról (Moomin) elnevezett szórakoztató parkja. A város élénk kulturális életét hangversenyek és kiállítások gazdagítják a kiadott időszakos műsorfüzet szerint.

A találkozó első két napjának helyszínéül egy tengerparti erdei iskola szolgált. A meghirdetett programok között az előadások mellett szerepelt még egy kirándulás is a közelben lévő ipari komplexumba és erőműbe. A harmadik napi előadások Naantali városházának tanácstermében hangzottak el. Hagymányosan külföldi művészeket is meghívunk, hogy művésztükről és az adott ország ex libris-egyesületi életéről egy kisebb beszámolót tartsanak. Az idén Maret Olvet és férje, Lev Vasziljev Tallinból, valamint Ürmös Péter Budapestről érkezett vendégeket kísérte megkülönböztetett figyelem. A napirendet szórakoztató programok egészítették ki. Ilyen volt például az egyesület vezetője által összeállított vetélkedő, amely képanyagát számítógépes prezentáció szolgáltatta. Meglepetésre az egyik kérdéskörben Katona Gábor egyik hajós ex librise is szerepelt. Maret Olvet tolmács nélkül, finn nyelven tartott előadást, amelyet eredeti grafikáinak rögtönzött tárlata kísért. A napi programot a szaunázást követő könyvjegy-csere zárta. Az utolsó nap délelőttje egy mindenkit megmozgató ügyességi versennyel indult. Délről egy kis városnézés következett az óvá-

rosban, majd Kristiina Turtonen műtermében csodálhatták meg a látogatók a művésznő sokoldalú tevékenységének alkotásait: nagyméretű egyedi grafikákat, festményeket, plasztikákat és könyvművészeti alkotásokat. A helyi műsorfüzet tanúsága szerint bemutatóterme (ami egyben atelier – műterem – is) folyamatosan nyitva áll az érdeklődők előtt.

Majd a városháza üléstermében követték egymást az előadások. Az egyesület vezetőjét helybeli előadók követték, akik közül Heimo Virnala bemutatóját kísérte a legnagyobb figyelem. A vetített képes beszámoló nem korlátozódott kizárólag az ex libris-művészetére, hanem a művészeti munkásságát teljes körűen és érzékletesen szemléltette. Ex libriseit tipográfiai igényesség, sajátos humor, illetve néhol groteszkbe hajló attitűd jellemzi. A jelen összejövettel címadó grafikáját is ő készítette, ahogy a korábbi Aboensis találkozókra is készített alkalmi grafikákat, amelyeket szintén bemutatott. A Finnországban kedvelt klisé és ofset technikával sokszorosítja lapjait. Az előadások sorát Ürmös Péter vetített képes prezentációja zárta. Ennek alapját olyan angol nyelvű cikk szolgáltatta, amely az OSZK ex libris anyagának segítségével mutatta be a huszadik századi magyar ex libris művészetet. Ez korábban a Bookplate International hasábjain jelent meg. Második részben az ezredfordulótól eltelt időszakot a kiállítások tükrében szemléltette az előadó, hangsúlyozottan a negyvenöt éves évforduló több helyszínen bemutatott tárlatai alapján. Végezetül a KBK megalakulásának jubileumi ötvenedik évfordulójának eseményeit és képanyagát nézhatték meg a találkozó résztvevői. Hála Juha Lehtiranta tolmácsolásának, nyelvi nehézségek nem adódtak, annál is inkább, mivel az előadás szövegét már előzetesen volt szíves lefordítani. Végezetül a hallgatóság minden tagja egy ajándékmappát, a Kisgrafika újság egy számát, valamint az ötvenedik évfordulóra rendezett budapesti találkozó CD-re írt képanyagát kapta kézhez, így téve emlékeztetéssé a magyar vendégszereplést. Mindezekről Leila Lehtiranta írt egy cikket az Aboensis Exlibris következő számában. Az újság címlapján már a következő, a 2012-es FISAE Kongresszus emblémája található, ezzel hangsúlyozva azt, hogy annak vendéglátója Naantali városa lesz. Az Aboensis találkozó zárásaként Tauno Piironen a helyszínen bemutatta az exkluzív Spa Hotelt és a mellé kikötött szállodahajót, amely a jövő kongresszus színhelye lesz. Tekintve, hogy gördülékenyen szervezték az idei ta-

Maret Olvet grafikája, P1,
Op. 96 (1983) 93×93

lálkozót is, semmi kétség nem fér ahhoz, hogy két év múlva is kiváló házigazdái lesznek a FISAE Kongresszusnak.

A hivatalos szakmai programot még Juha Lehtirantának köszönhetően egy helsinki városnézés, illetve múzeumlátogatás egészítette ki, így a finn képzőművészetbe is kaphattunk egy kis bepillantást.

Maret Olvet grafikája, P1
(1984) 93×93

Ürmös Péter

Jurida Károly linómetszete, X3, 135×75
„Kanteletár” finn versek illusztrációja

IDÉN LETT VOLNA JURIDA KÁROLY 75 ÉVES

Tatabányán született 1935. április 15-én, egy ötgyermekes bányász-család ötödik gyermekeként. Ott járt általános iskolába. Az utolsó két évben a tatabányai művelődési ház szabadiskolájában tette meg az első lépéseket későbbi hivatása felé, ahol – a kitűnő tanár és művész – *Luzsicza Lajos* tanította. Az ő biztatására jelentkezett 1951-ben a budapesti Képzőművészeti Gimnáziumba. Mint a szakirodalom megjegyzi, ő is annak az első generációnak a tagja, amely Tatabányáról a fővárosba került művészi pályára. A Képzőművészeti Gimnáziumban remek osztályba járt. Az „a”-sok között 28-an érettségiztek, többek között osztálytársa volt Gerő András, Engel (Tevan) István, Lelkes István, Mór Tamás, Nagy György, Stein Anna, Zsuráffy Mária és nem utolsó sorban *Balázs Klára*. Nemcsak életre szóló barátságok keletkeztek e négy év során, hanem élete párját is hosszú évtizedekre itt találta meg, Balázs Klára (később textilművész) személyében.

1955-ben érettségizett, majd a Magyar Képzőművészeti Főiskola képgrafika szakára felvételizett, ahová 1956-ban nyert felvételt. 1961-ben diplomázott. Grafikai tanszékvezetője *Ék Sándor*, tanította *Raszler Károly*, de – mint ahogy ő maga fogalmazott – „példaadó tanárom *Hincz Gyula* volt”.

A Képzőművészeti Főiskolán olyanok tanultak ebben az időben, mint Gruber Béla, Gyémánt László, Korga György, Lakner László, Kemény György, Klimó Károly, Molnár Sándor, Sváby Lajos, Szabó Ákos, a grafikán – az ő közvetlen közelében – Maurer Dóra, Lenkey Zoltán, Rékassy Csaba. És Jurida ebben a környezetben is állta a sarat.

Jurida Károly rézkarca, C3, 65×70

Nem csak kitűnően rajzolt, de hamar és nagyon érzékenyen szívta fel magába a grafikai technikák ismeretét. Diplomamunkája figuratív felfogású munkáiban is érezni az invenciózus rajztudást, értelmező és alkalmazó készséget. A Főiskola befejeztével részt vett az akkor nemrég alakult Fiatal Képzőművészek Stúdiója sokszorosító grafikai műhelyének vezetésében. Első díjat nyert a Stúdió Ember és állat pályázatán, III. díjat nyert egy portré pályázaton.

1964-ben a Kisgrafika Barátok Köre egy 12 lapból álló mappát jelentetett meg 100 számozott példányban, kisméretű remek rézkarcaival, melyhez szép előszót írt Kovanecz Ilona.

Részt vett a Stúdió kiállításain. A nevezetes Stúdió 66 kiállításon két litográfiáját és két – kisebb méretű – rézkarcát állították ki. 1967-ben, 32 évesen négy rézkarcával először vesz részt a IV. Miskolci Országos Grafikai Biennálén.

1967-ben jelent meg a Mai magyar rajzművészet című reprezentatív kiadvány, amelybe harminc magyar művész kollekcióját válogatta be a bevezető tanulmány írója: *Solymár István*. A kötetben *Barcsay Jenő, Bálint Endre, Hincz Gyula, Kohán György, Konecsni György, Kondor Béla* mellett *Jurida Károly* munkái is láthatók.

Jól ívelődik tovább is a pálya. 1968-ban részt vesz a Magyar Nemzeti Galéria grafikai kiállításán, a Fialat Képzőművészek Stúdiója jubileumi kiállításán, ahol grafikai díjat kap. Munkái kikerülnek Moszkvába. Ebben az évben, 1968-ban elnyeri a Derkovits-ösztöndíjat.

Az 1969. évi V. Miskolci Biennálén négy linómetszetét mutatja be. Munkáiért – Rozanits Tiborral együtt – emléklakettben részesült. A későbbi években itt még két biennálén szerepelt.

Ekkoriban több helyen állított ki külföldön, jeles tárlaton, díjakat nyerve. Így Krakkóban, Ljubljában, Brnóban, de talán a legfontosabb 1971-es olaszországi megjelenése, a velencei biennále alkalmából rendezett nemzetközi grafikai kiállításon, ahol 17 ország művészeitől voltak láthatók munkák (mások mellett Picassótól, Vasarelytól, Max Ernsttől, Giacomo Manzutól, Max Billtől). Az itt látható magyar kollekcióban Czinke Ferenc, Kass János, Kondor Lajos és Pásztor Gábor mellett az ő grafikaiit is kiállították.

Később könyvillusztrációs megbízásoknak is eleget tesz, igen magas színvonalon. Csak felvillantjuk, hogy mások mellett a *Kanteletár* című finn népköltészeti kiadványhoz készít linómetszeteket, *Szép Ernő: Mátyás király tréfái* című kötetéhez viszont egyedi rajzokat, tus-ecolin technikával.

Sokfajta méretben készülnek városképei Budapestről és vidéki városainkról. Ezek rézkarcként igényes ábrázolatok. Ilyen szemléletben készül el tudós és művész portré sorozata, melyek többségükben már-már hiperrealisztikus felfogású, a modelleket szuggesztíven megidéző rézkarok.

Közben készülnek ex librisei, rézkarcai, litográfiai, linómetszetei de készít fametszeteket is. Emellett szinte folyamatosan rajzol, ceruzával, tussal, kísérletként fest is akvarellal, olajjal. Mindemellett – kedves Balaton-parti nyaralója közelében – horgászik, valamint repülőmodellezéssel foglalkozik, zenét hallgat.

S ahogy telik-múlik az idő, személye kissé háttérbe kerül. Nem a küzdő típus esete. Barátai vannak, hivatalos segítséget keveset kap. Mire kialakul önálló, szuverén formanyelve, valamilyen módon csökken önbizalma. Nem rendez önálló kiállítást, egyre kevesebbet vesz részt kollektív bemutatásokon. Visszahúzódik szenvedélyei és családja bástyái mögé. Ahogy telik az idő, egyre zárkózottabb lesz, egyre kevesebbet dolgozik. Lelki tehertételeire rakódik rá végül a halálos és megállíthatatlan kór. Ahogy Nagy László írta, az következett: „Halállal élek, nem kenyérrel, fejbőlött mének szédületével.”

2009 februárjában hunyt el. 2010 nyarán a Barabás-villa Galériájában rendeződött meg emlékkiállítás. Özvegye Balázs Klára mindent megtett a kiállítás igényességéért. Művészi hagyatéka jelentős. Van tehát még mit tennünk Jurida Károly emléke ápolásáért.

2010. július 7.

Feledy Balázs

(A XII. kerület mindig is sajátjának tekinti Jurida Károly alkotó tevékenységét. A Hegyvidék újság már 1973/1. számában sok grafikájának mellékletével hírt ad róla. Most pedig a Barabás-villában rendezett életmű-kiállítását ismerteti a Hegyvidék 2010. július 13-i száma. A Szerk.)

KULTÚRÁK KÖZTI PÁRBESZÉD AVAGY HUNGARIKA-EXLIBRISEK A MOSZKVAI RUDOMINO KÖNYVTÁRBAN

2010 nyarán az Országos Széchényi Könyvtár tudományos munkatársaként kiküldetéssel lehetőségem nyílt eljutni Moszkvába, a világhírű Rudomino Összorosz Állami Idegennyelvű Könyvtárba (VGBIL), ahol a Ritka Könyvek Osztályán hungarika vonatkozású ex libriseket kutattam. Szállást a moszkvaiak biztosítottak számomra, a könyvtár vendégházában.

Az 1922-ben, Margarito Rudomino által alapított intézményben többek között brit, amerikai, francia, japán, holland kulturális és kanadai oktatási központ működik, különleges osztályai közt pedig találunk vallási, ritka könyves, ill. periodika részleget. A kb. 4,5 millió dokumentummal rendelkező könyvtár épülete előtti, a világ hírességeit bemutató szoborparkban az írók-költők, politikusok, tudósok között örömmel fedeztem fel József Attila mellszobrát.

Fotó: Vasné Tóth Kornélia

A Rudomino Könyvtár Ritka Könyvek Osztálya több évtizede őrzi raktárában azt a 4585 kisgrafikát, mely a kutatás tárgya volt. A főként ex libriseket (és alkalmi grafikákat) tartalmazó, kb. 2,5 folyóméternyi, összesen 71 tartóba (39 mappába és 32 albumba) rendezett, könyvtári pecséttel és raktári számmal ellátott anyag két fő egységre osztható. Az N1–N39 szám alatti mappákat országok szerinti, a N40–70 számú szabadlappos albumokat grafikusok szerinti rendben állította össze a gyűjtemény utolsó, a könyvtári vétel előtti tulajdonosa. Az anyag valószínűsíthetően egy gyűjteményként került a könyvtár tulajdonába.

A több ezres ex libris kollekciónak magyar vonatkozásainak feltárása mellett egyik fő feladatomban tekintetem az eredeti tulajdonos személyének kiderítését. A gyűjteményegység mindkét részében, a mappák, ill. az albumok belső tábláján is található a tulajdonost jelölő ex libris, de három különböző változat. Mivel az 1-39. mappák belső felébe ragasztott könyvjegyen szereplő tulajdonosi név – a betűk rendezetlen elhelyezkedése miatt – többféle olvasatra adott lehetőséget, a tulajdonos nevének pontos megfejtéséhez a 40. és 41. számú szabadlappos albumokban talált ex librisek adtak igazi támpontot számomra. Ez alapján a gyűjtő az orosz nemzetiségű: E. H. Минаев (Minajev, Jevgenyij Nyikolajevics) lehetett. Egyúttal a három, ugyanazon névre szóló tulajdonost jelölő ex libris (az anyag egységes rendezettsége, külleme mellett) igazolja a két fő gyűjteményrész összetartozását.

Kutatásaim során a következő részleteket tudtam meg J. Ny. Minajev (1899-1980) személyéről. A moszkvai Arbaton élő professzor, a tudományok doktora, művészettörténész, ismert műgyűjtő, szakíró, újságíró, az ex libris és kisgrafika műfaj propagálója, a moszkvai Ex libris Klub (Moszkovszkij Klub Ekszlibrisztov, MKE) tagja. Az észt Paul Ambur és az orosz Sz. G. Ivenszkij mellett a szovjet exlibrisológia egyik legismertebb képviselője. Az 1960-as évektől mint nyugdíjas, sok időt szentelt az ex libris gyűjtésnek, és számtalan művet is megjelentetett a témában: „Ekszlibrisz Szovetszkij Hudozsnyikov” (Moszkva, 1966, Izdatelstv Szovetszkij Hudozsnyikov), „Ex libris USSR, Moszkva-Montreal 1967” (Moszkva, 1967, Izdatelstv Knyiga), „Knyizsnij znak J. Ny. Goljakovszkovo” (M. Knyiga, 1968.), „Ekszlibrisz. Knyiga-albom” (M. Szovetszkij Hudozsnyikov, 1968.), „Ekszlibrisz” (J. Ny. Minajev – Sz. P. Fortinszkij; Knyiga, 1970.).

Minajev gyűjteménye rendezettségében példaértékű lehet a mai gyűjtők számára is. Az országnevek szerint tárolt kollek-

N. V. Burgamin fametszete, X2

cióban szerepel: Angola, Anglia, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Brazília, Csehszlovákia, Dánia, Dél-afrikai Köztársaság, Finnország, Franciaország, Fülöp-szigetek, Hollandia, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Kuba, Lengyelország, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szovjetunió, USA. Számunkra különösen érdekes lehet, hogy a legtöbb mappa Magyarország (Vengrija) nevére szól (6 db), azután következik Csehszlovákia és Lengyelország, mindegyik 4-4 mappával. A gyűjtő alapvetően a grafikus nemzetisége alapján választotta ki egy-egy kisgrafika hovatartozását.

Időbeli határait tekintve a kollekció zömében a XIX. század végétől az 1970-es évek elejéig készült, főleg szimbólumos (témás) ex libriseket tartalmaz (a legkésőbbi feltüntetett dátum: 1972).

A kisgrafikák viszonylagosan jó állapotúak, jórészt paszpártuzott formában találhatóak. Róluk szóló adatokat az ábrák alatt leltem, többségében ceruzás és cirill betűs bejegyzéssel, és meg kell jegyeznem, hogy sajnálatos módon több esetben igazolhatóan téves (még többször olvashatatlan) adatok szerepeltek.

A hungarika ex librisek feldolgozásának főbb fázisai a következők voltak. Az egyes mappákban rendezetlenül, számsorrend nélkül tárolt ex libriseket előzetesen grafikusok, tulajdonosok, vonatkozó események szerint feltártam. Hunga-

rika könyvjegynek tekintetem azt a kisgrafikát, mely: magyar grafikus alkotása, és/vagy magyar tulajdonos számára készített, és/vagy magyar nyelvű, és/vagy tartalmában Magyarországra utaló. Azaz területi, nyelvi, személyi, tartalmi hungarikumokat egyaránt kutattam. A hungarika ex librisekről részletes számítógépes leírást készítettem, az alábbi szempontokkal: a dokumentum jelzete, a tulajdonos megjelölése, méret, technika, készítés ideje, ábra, szín, szöveg, felirat, változatok-duplumok, a grafikus személye, aláírása, szignója. A képanyagról archíválást digitális fényképezéssel végeztem.

A kutatás eredménye számszerű adatokban: a N1–N39-es jelű mappák 3911 kisgrafikájából összesen 778 db a hungarika, melyből 493 db szerepel a magyar mappákban, értelemszerűen a többi 285 db pedig a külföldi országok mappáiban. A 32 db, N40–70 sorszámú, grafikusok neve alapján rendezett, többségében német-osztrák vonatkozású szabadlapos albumban szereplő összesen 674 kisgrafikai alkotás közül mindössze 6 darab a hungarika. A kollekció teljes anyagában talált hungarikák össz-száma: 784 db, ez a gyűjtemény kb. 17%-át jelenti, mely tekintettel a gyűjtő orosz voltára, jelentős arány, és utal Minajev aktív magyar vonatkozású kapcsolataira. Az ismertebb magyar grafikusok közül a legtöbb ex librisrel szerepeltek: Fery Antal (107 db), Drahos István (90 darab), Stettner Béla (58 db), Andruskó Károly (48 db), Bordás Ferenc (46 db), Kertes-Kollmann Jenő (40 db), Menyhárt József (31 db), Nagy László Lázár (26 db), Takács Dezső (17 db), Nagy Arisztid (13 db), Sterbenz Károly (10 db), Nagy Árpád (8 db). Az ex libris rendelők közül kiemelkedően sok lap szerepelt Réthy István (68 db), Galambos Ferenc (45 db), Semsey Andor (34 db), Szigeti István (22 db) nevére.

A külföldi grafikusok közül magyar gyűjtő nevére legtöbb ex librist készítőik sorából kiemelném a következőket: J. Szuskiewicz (18 db), B. J. Tomecki (11 db), F. Kühn (10 db), J. Ny.

Kalasznyikov fametszete, X2, Op. 464, Ø68

Tyihanovics (10 db), F. von Bayros (5 db), J. Ny. Goljakovszkij (5 db). Magyar grafikusok sorából többen külföldi megrendelők számára alkottak könyvjegyet, a legtöbbet Sz. G. Ivenszkij (10 db), A. Leier (9 db), P. Pfister (5 db) nevére.

Jelen cikknek nem feladata a részletes elemzés és oknyomozás, csupán a betekintés egy nagy kutatómunka kis szeletébe, egy gondos ex libris gyűjtő nemzetközi szintű, így a magyar kultúráról, főként az 1960-70-es évek magyar grafikusairól és megrendelőiről is számot adó kollekciójába.

Vasné Tóth Kornélia

A MODERN EX LIBRIS

Nem hiszem, hogy a modern művészetről átfogó képet lehetne alkotni, mert a *fejlődése* nem állt meg. Persze jobb azt mondani, hogy a *változása* nem állt meg, hiszen nem biztos, hogy az új stílus, irányzat stb. minőségileg is hoz valami értékeset, valami pluszt, csupán más lesz, ám nem fejlődik semmit.

Mitől *modern* valami? – tehetjük fel a kérdést joggal. Nos, erre nehéz felelni, a művészettörténészek is ellentmondanak egymásnak, sőt maguknak a művészeknek is, hisz minden stílus és stílusváltozat ésszerű magyarázatával kecsegtetett hipotézisek száma végtelen.

- Van, aki úgy véli, hogy a modern művészetnek nem célja a valóság visszatükrözése, hanem a látvány megteremtése a cél.
- Van, aki objektív akar lenni – szubjektumán keresztül; vagy a másik szubjektív akar lenni, aztán azt objektíválja...

Sok stílus, formavilág létezik – *nota bene ismétlődik!* – a hiperrealistától a nonfiguratívig, nem is beszélve a stílusok keveredéséről.

Az ex libris, mint a „grand-art” része, természetesen követi a képzőművészet különböző irányait a maga világán belül – átszűrve formában, valamint sajátos lehetőségeit figyelembe véve –, és itt nem is említeném meg alkalmazott grafikai oldalát. Persze az exlibris nem engedhet meg akkora kilengéseket, mint amit látunk a „nagy művészetben” (grand-art).

A kezdeti betűjelek, pecsétek, heraldikai kötöttségek után a barokk, rokokó és szecessziós (stb.) könyvjegyek nemcsak jelentésükben, de stílusukban is mások voltak. Mindegyik az előzőkhöz képest modernebb volt és tartalmilag vagy formailag újat akart mondani.

A tipográfiai vagy kalligrafikus betűrajzoknál a betűtípus, betűkompozíció és az ornamentika követi az adott kor stílusát. Ezeknek a „rajzmentes” exlibriseknek a metszése, rajzolása nehéz, aki készített már ornamentikát, az tapasztalta. Nagy türelem kell hozzá, nem elég a tudás. Bár tudjuk, hogy az ornamentika is változott, de mondhatjuk-e, hogy *modernizálódott* (?).

A „modern” tipográfiai ex libriseknél a betűkompozíció megmaradt, de az ornamentikát elhagyták, itt a kompozíció rajzol. Talán ez áll legközelebb az ex libris fogalmához és ezt jól, szépen megcsinálni nagyon nehéz! A betűrajzolás egyik legnehezebb terület, amit ma a komputerrel próbálnak megoldani. Én úgy látom, kevés sikerrel. A tipográfusok észreveszik, hogy számítógéppel nagyon nehéz úgy betűkompozíciót létrehozni,

hogy a szépségen túl még ritmusa is legyen, sőt „mondjon, kifejezzen, jelezzen valamit”.

A rajzos, illusztratív ex libris a polgárság kialakulásával és gazdagodásával, a könyvnyomtatás elterjedésével, ugyanakkor, mint „címertulajdonos” hiányával kénytelen volt a szimbólumok felé fordulni, mivel az értelmiség igényelte az ex librist és volt könyvtára, sőt igénye is rá, így nemcsak divat lett, hanem *státusszimbólum* is.

A céhek, céhmesterek címei (ezek már nem klasszikus heraldikai képek), attribútumai (mint a szenteknél) jelezték a tulajdonosok társadalmi helyzetét, az egyén hobbiját, „hatalomhoz” való viszonyát, példaképeit, ízlését, közízlését.

Az új közízlés modernnek tekintette magát az előző, közízléssel szemben. Változik a divat, és a szimbólumrendszer is. Átalakul, a kor haladását jelzik az új szerszámok, tárgyak, ruhák, viseletek változásai a művészet hozzájuk való viszonya stb.

Egy kézfűrészt E. S. mester Szent Simonjánál teljesen másképp néz ki, mint ma egy asztalosé, de ettől nem modern valami.

Akkor mitől?

A betűkompozícióknál talán a betűcserés disztorzió szól a jelennek. Hál’ isten, a kalligráfiának is bővül a tábor.

A modernség nemcsak a formai törekvések átvételét jelenti, hanem a jelenkor szellemisége eszmei-gondolati hatásmechanizmusának felépítését is. Ilyen gondolatiság a múltat a jelen ellenpontozó szemlélet, a régi stílus és a művésztől idegen világ parafrázisálása, a populáris szemlélet megcsavarása, paradoxá, groteszké válása. Persze ez individualizálva egy aforizmatikus kisgrafikát csinál az ex librisből. De ez lehet akár leíró jellegű is, ám de áthallásos alkotás is. Nos, eljutottunk egy olyan kisgrafikához, ahol ex libris és a monogram (lehetőleg beépítve a kompozícióba, például a következő négy betű: E. L. X. Y.) jelzi, hogy ex libris vagyok, s nem kisgrafika.

Ez a fajta ex libris már ritkán kerül könyvbe. Album, gyűjtemény, cseretárgy lett belőle. A mérete 15×15 cm általában. (Bár ezt nem értem, miért nem cm²-ben adják meg a méretet. Például a keskeny formájú, amorf ex librisek kiesnek, pedig egy 20×5 cm-es alapterületben kisebb a 15×15-nél.) De a stílus, az ábrázolás módja túlfeszíti az ex libris korlátait. Ez már inkább kisgrafika.

Nem tudom, hogy a komputergrafika modernebb-e, mint a rézmetszet, vagy a nonfiguratív korszerűbb-e a figuratívnál. Az epikus maibb-e a lírainál, az anekdotikus a poétikusnál. A divat hullámszik, mindegyik lehet jó, de rossz is.

Általános vélemény, hogy az ún. komputertechnikát a közönség a legmodernebbnek tartja. A komputer egyre jobban tör előre, már komoly alkotótábor van. Az biztos, hogy kényelmesebb, sőt gyorsabb, mint az „X” vagy „C” technikák. A jövőjét még nem ismerjük, de van helye a nap alatt. A művészek közt is vita van, hisz sokan nem tudjuk, hogy a kompozíció véletlen-e vagy sem, nehéz-e, vagy csak egy gombnyomás a klaviatúrán. Ha rézlemez valaki összekarmol egy tüvel, én meg tudom ítélni, hogy amatőr vagy profi. Komputernél nem tudom, de ez lehet az én hibám.

Korszerű-e rohanó világunkban egy óda, amikor egy anekdotára vagyunk kíváncsiak? Érdekel-e valakit egy nép kultúrtörténeti háttere, vagy ismeri-e a szimbólumrendszerét? Panta Rhei!

Az ex libris őseivel, a betűjellel búcsúzom.

Vén Zoltán

AE AMATE! KAJ2

HÍREK

Ez év október 26-án 99 éves a Szegeden élő Kopasz Márta grafikusművész! Minden jót kíván a KBK ez alkalomból!

BEMUTATKOZIK GÁRDONYI SÁNDOR GRAFIKUS

Gárdonyi Sándornak hívnak, Debrecenben élnek.

A sokszorosított grafikai eljárásokkal, a Medgyessy Körben kezdetem el megismerkedni, tanulmányaimat a nyíregyházi Művészeti Gimnáziumban folytattam.

A Debreceni Egyetemen, és Nyíregyházi Főiskola Bölcsész- és Művészettudományi Karán diplomáztam.

Erdei Anna, Tamus István, Lukács Gábor, Szepessy Béla, Sulyok Géza voltak a tanárain.

Jelenleg elsősorban linómetszeteket készítek. A folt, a vonal, s a grafikai struktúra kifejező erejével fogalmazom meg rajzi mondanivalómat. Képeimen a reális ábrázolás és az elvont, absztrakt kifejezési mód közötti egyensúly megteremtésére törekedek. A grafikai műfajok közötti átjárhatóságot más kísérleti jellegű munkáimban igyekszem felszínre hozni.

Vonzódom a középkor műveltségéhez, különösen nagy hatást gyakoroltak rám a román és gótikus korstílusú alkotások. Ezek a stílusjegyek feltűnnek rajzaimon.

Munkáim irodalmi, történelmi és filozófiai témákat dolgoznak fel. Mindig az embert állítom a középpontba, megragadva a személy egyszeri, megismételhetetlenül egyedi voltát.

Igyekszem a transzcendens kérdésekre is reflektálni.

Illusztrációkat is készítek, eddig három mesekönyvnek voltam az illusztrátora, s egy angol nyelvű fül-orr-gégészeti

könyvhöz készítettem rajzokat. Jelenleg egy történelmi témájú könyv számára készítek illusztrációkat.

Pedagógusként dolgozom, korábban az Abigél Többcélú Intézmény képzőművészeti csoportjában oktattam.

A következő kiállításokon szerepeltek a munkáim:

1995. május Nyíregyháza Városi Galéria (középszkolai záró kiállítás)

2005. május Abigél Többcélú Intézmény, debreceni központja

2006. március Józsei Közösségi Ház (csoportos kiállítás) „Alkotó pedagógusok”

2007. április „Mutasd Magad – Show (it) yourself!” című nemzetközi fotó- és képzőművészeti kiállítás és szervezési munkák

2007. szeptember Józsei Közösségi Ház (csoportos kiállítás)

2008. május Belvárosi Közösségi Ház (csoportos kiállítás)

2008. december Debreceni Egyetem Konzervatórium Galéria – Pintye Annával közös kiállítás

2009. február Debreceni Egyetem Konzervatórium Galéria 10. Bohém Hangulat, karikatúra-kiállítás Cánh Attilával

2009. március KFRTKF galériája (csoportos kiállítás)

2009. július Kálmáncsehi Galéria (egyéni kiállítás)

2009. november Őszi Tárlat

2010. február Józsei Közösségi Ház, közös kiállítás Pintye Annával

2010. február Bohém Hangulat (közös kiállítás Várkonyi Károllyal és Markos Sándorral)

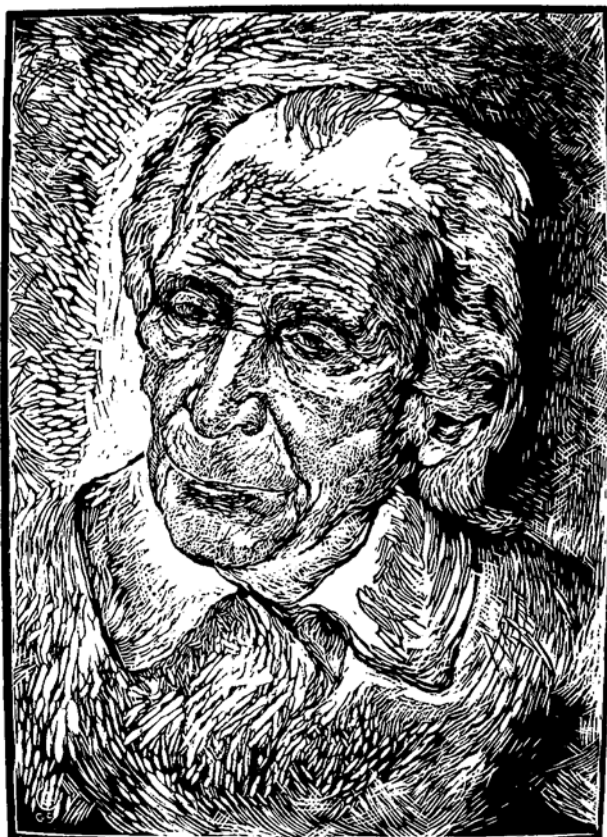
2010. április 16. Benedek Elek Városi Könyvtár (egyéni kiállítás)

RAJZ FERY ANTALRÓL

A közelmúltban sikerült hozzájutnom Tóth Ferenc bemutatott rajzához (130×97 mm), amely az eladó tájékoztatása szerint Gergely Mihály (1921-2007) József Attila-díja író, újságíró, szociológus, művészeti szakíró hagyatékából származik. Gergely Mihály alapító tagja volt a Művészetbarátok Egyesületének, itt került szoros barátságba Tóth Ferencel. Nagyvonalú gyűjtői tevékenységére jellemző, hogy 90 grafikát és akvarellt – köztük Tóth Ferenc alkotásait – ajándékozta a Herman Ottó Múzeumnak, s 175 műtárgy adományozásával létrehozta a Verboi Galériát.

Tóth Ferenc (Szeghalom, 1921 – Bp. 2006) festő- és grafikusművész 1949-ben (közben katona és hadifogoly is volt) végzte el a Képzőművészeti Főiskolát. A Kortárs Művészeti Lexikon mindössze így értékeli munkásságát: „Realista tájképfestő”. Nyilván a realista hagyományokhoz kötődő kifejezőmódja is hozzájárult ahhoz, hogy első önálló kiállítását – noha az 50-es években többször bemutatták képeit a Műcsarnok csoportos kiállításain – 63 éves korában rendezték meg szülővárosában. Ezt követően mintegy 20 önálló tárlata volt, ahol grafikai is sikerrel szerepeltek. Gergely Mihály írásában (*Tóth Ferenc világa*. In.: Művészetbarátok könyve III. 1984-1993. Bp., 1994) külön méltatja portrérajzait, önarcképeit. Ugyanitt az egyesület művésztárgyjairól készült kislexikonban Gerőly Tibor megemlíti, hogy „önarcképei, művésztársairól készített portréi tekintélyt kölcsönöztek számára”.

Gárdonyi Sándor: *Déry Tibor portréja*, linómetszet, X3, 210×148

Tóth Ferenc rajza,
130×97

Tóth Ferenc érzékeny portrévázlata, amelyen a jellegzetes baret sapkájában ábrázolja az idősödő, kissé megfáradtan szemlélődő-tűnődő mestert, szintén jól bizonyítja grafikus adottságait. Rajza Fery Antal ikonográfiájának különösen megbecsülésre méltó, ritka darabja. (Sajnos a grafika hátulján évszám nem szerepel, csak Gergely Mihály feljegyzése: „Tóth Ferenc rajza: Fery Antal”)

Arató Antal

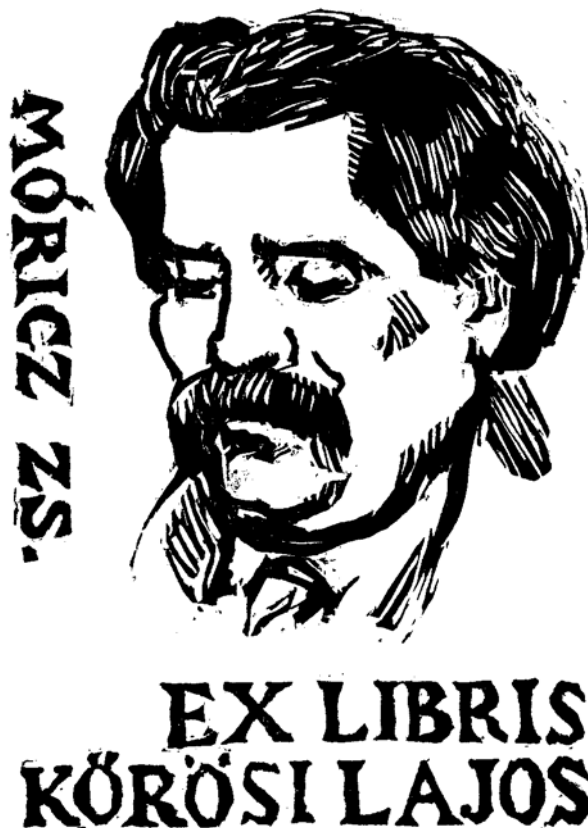
2010. június 4-én 84 éves korában elhunyt Kőrösi Lajos, aki 1975-től volt a KBK tagja, gyűjtő.

1926. április 14-én a Heves megyei Nagykökényesen született, de Heréden anyakönyvezték. Már az iskolai vakációk idején Palotáson nyári munka keretében segédkezett a templom freskóinak restaurálásában, itt szívta magába a művészet szeretetét.

Szakmai képzése után 1951. aug. 1-től nyugdíjba meneteléig, 35 évig a FÜRFA, később az ERDÉRT Vállalatnál főkönyvelőként dolgozott.

Varga Nándor Lajos fametszete, XI,
Op. 218 (1976), 82×56

Varga Nándor Lajos fametszete, XI,
Op. 181 (1974), 108×75

Országjárása során ismerkedett meg az idős Kunffy Lajos festőművésszel, akit lehetőségeihez mérten támogatót. Így került be a festészet véráramába. A családi nyaralások folyamán egyik fiával gyakran látogatta Boldizsár István és Varga Nándor Lajos festőművészeket, akik műveikben élményeiket tájbrázolásaikban is tükrözték. Alkotó munkájukat, ahol tudta, segítette. Támogatta az erdélyi fadaragókat, akik műveiket az ERDÉRT-üdülő területén állították ki. Szenvedélyesen gyűjtötte és rendezte a kisgrafikákat egészen haláláig.

Számos, nevére készült Varga Nándor Lajos és Fery Antal lappal cserélt. Emlékét megőrizzük!

Varga Nándor Lajos fametszete, XI,
Op. 184 (1974), 115×54

Időhidak

Ezzel a címmel nyílt meg május közepén Bardócz Lajos kiállítása a Vármegye Galériában, és több mint egy hónapig nézhettek meg az érdeklődők művész legújabb alkotásait. A tárlatot Lóránd Klára, a Kecskeméti Bozsó Gyűjtemény igazgatója nyitotta meg. Az erdélyi grafika nagymesterének mostani tárlata a festői erőnyeit csillogtatja meg, ugyanakkor nem tagadja meg önmagát, hiszen képein visszaköszönnek azok az egyedi rajzi elemek és megoldások, amelyek korábbi munkáit is jellemezték.

Szászsebesen született 1936-ban. Grafika szakon diplomázott a bukaresti főiskolán, majd ezt követően alkalmazott és könyvgrafikával foglalkozott sokáig. Közel húsz évig a Kolozsvári Művészeti Múzeum tanára. Magyarországra áttelepülve a festészetére helyeződött a hangsúly, a színek és valóörök vették át a vonalrendszerek szerepét. Bár a művészi eszköztára folyamatosan bővült, mondanivalója hagyományosan az erdélyi lét alapkérdéseire tér mindig vissza, ahogy ezt Páskándi Géza vagy Szilágyi Domokos művei is tanúsítják. Emlékükre festett kompozíciók „hommage-lapok” is egyúttal, tiszteletadás ezen „tündöklő szellemek” előtt (Polgárdy Gézától kölcsönvett kifejezéssel élve). Lóránd Klára leginkább a művek drámaiságát emeli ki; pontosabban a „szükszavú” drámaiságot, és a „szenvadások érlelte balladaiságát”, amely többnyire a képciklusokban és sorozatokban érhető tetten.

A „Királyi lelet” eloxált pléhfejeiben ugyanúgy, mint az „Út menti Korpusz” meggyötört testében. Hasonlóképpen „szükszavú” a „Kuruc kor” sorozatának kezdőképén, a nagyságos fejedelem arcvonásainak jelzészintű ábrázolásában. Bár festménykiállítást látunk, a vonal sokszor játszik megkülönböztetett szerepet a kompozícióiban („Gyergyói fedett híd”). Fel-feltörnek az otthoni emlékek, az azokhoz köthető hitvilág pedig már időutazásra hív minket, utalva a tárlat címére („Sámán síremlék”). Több képét a nemzeti színekre komponálta („Ördögszekér, Magyarország 1956”).

Egyéni kiállítások sorát renndezi itthon és külföldön, a pályázatok és csoportos kiállítások megérdemelt díjazottja. Kecskeméti tárlat – 1988, 1989, 2002; „Kortárs költészet – Kortárs grafika” – 1995, 2001; Nemzetközi kisgrafikai pályázat, Kolozsvár – „Honorary Mention”; Debreceni Nyári tárlat – 2002, 2006; Bács-Kiskun Megye Művészeti Díja – 2003; Szervátiusz Jenő-díj – 2009.

A kiállításra háromnyelvű színes katalógus készült „Időhidak” címmel.

Ürmös Péter

A szlovéniai Slovenske Konjice-ban Salamon Árpád és felesége ex libris gyűjteményéből nyílt kiállítás ez év júliusában, mely októberig lesz látható. A nagyszabású kiállításon a szlovén művészek mellett legnagyobb számban a magyar grafikusok szerepelnek. Elhunyt és élő művészek munkái egyaránt láthatók. A magyar nevekből csupán néhány, a teljesség igénye nélkül: Bakacsi Lajos, Bordás Ferenc, Bálint Ferenc, Drahos István, Fery Antal, Imets László, Józsa János, Kékesi László, Kopasz Márta (kár, hogy sok esetben a nevek hibásan szerepelnek a meghívón), Moskál Tibor, Nagy Árpád Dániel, Petry Béla, Szilágyi Imre, dr. Tóth Rózsa, Vincze László, Vecserka Zsolt, Várkonyi Károly. De szerepel még a kolozsvári Ovidiu Petca, valamint a belga Antoon Vermeylen és neje, Horváth Hermina is.

Ifj. Kékesi László: Apám kiállításairól emlékezem.

Kékesi László grafikai kiállításai

A szerző az édesapjáról írt korábbi műveiben (melyeket rendre ismertettünk lapunkban) tiszteletreméltó sokoldalúsággal tárta fel Kékesi László sokoldalú munkásságát. Újabb műve bevezetőjében rövid áttekintést nyújt a hazai (királyi, főúri), majd a közgyűjtemények létrehozásáról, a XIX-XX. századi magánygyűjteményekről, s arról, hogy jó esetben azok is nyilvános gyűjteményekbe kerültek. (Ismert tény: Kékesi László grafikai hagyatéka a Simontornyai Múzeumban, a Beszédes utcai galériában tekinthető meg. Az ehhez kapcsolódó dokumentumokat a kiadvány utolsó fejezetében olvashatjuk.) Kékesi László (munkásságára is kiterjedő) életrajza után egyesületünk létrejöttéről, kiállításairól olvashatunk, majd időrendben, egy-egy kisebb vagy nagyobb fejezetben Kékesi László kiállításait mutatja be a szerző. A fővárosiak mellett – Ajkától Hajdúhadházig vagy Egertől Pécsig – összesen huszonötöt, köztük néhány olyan csoportos tárlatot is, ahol a művész valamilyen díjat kapott. Olvashatjuk a kiállításokról különböző lapokban megjelent híreket, méltatásokat, a katalógusok előszavait (pl. ifj. Kékesi László írását a szőlős, bors kisgrafikákról), melyeket számos illusztráció, a kiállítások meghívóinak hasonmása is kísér. Legtöbb esetben azonban sokkal gazdagabb dokumentációs anyaggal ismerkedhetünk meg. Pl. az 1971-ben a Pécsi Orvostudományi Egyetemen rendezett kiállítás kapcsán az előzetes levélváltásokkal, az alkalomra tervezett emléklap vázlataival, a rektori megnyitóval, a művésznak a kiállítást bemutató szövegével, a gratuláló levelekkel. Ez a – családi archívum alapján – szinte filológiai gondossággal összeállított dokumentáció jellemzi az egész művet. (Ehhez még csak egyetlen adalék: a közölt metszetek, rézkarcok mellett a szerző mindig közli azok katalógusszámát az általa 1995-ben közreadott alkotásjegyzék alapján.)

A kiadvány – amely követendő például szolgálhat hasonló összeállításokhoz – nemcsak nélkülözhetetlen forrásmunka Kékesi László életútjának, munkásságának megismeréséhez, hanem sajátos esztétikai élményt is nyújt. A korábbi összeállításokkal ellentétben A/5-ös méretben, két hasábos tördeléssel jelent meg, a művészhez méltó tipográfiai gondossággal, kiegyensúlyozott ötletességgel rendezve el a szöveges részeket, a színes és fekete-fehér illusztrációkat, köztük több mint 50 kisgrafikát, valamint fényképeket. Ez utóbbiak közlése is újdonság: mintegy másfélszáz fotó idézi fel a kiállítási megnyitók hangulatát, Kékesi László mellett – Béres Ferencről Csúcs Ferencig – sok régi ismerősünket is felidézve. Mindemellett a szerző számos képet közöl a családtagokról, akik harmonikus együttléte messzemenően hozzájárult Kékesi alkotói munkásságának kiteljesedéséhez. (*Pilisjászfalu, 2008, 277 oldal*)

Arató Antal

Ez év júliusában Ovidiu Petca, kolozsvári grafikus, körünk tagja, meghívást kapott a budapesti Electrogaphic Art társaság részéről pályázatuknak zsűritagként való részvételére. Ez az egyesület a számítógépes grafika művelését tűzte ki célul.

Budapesten az Artotékában szeptember 2-án nyílt meg idősebb és ifjabb Ürmös Péter grafikusművészek kiállítása. A megnyitót dr. Kelényi István tartotta, aki sok latin idézettel, sok művészettörténeti hivatkozással tarkított színvonalas előadást tartott. Idősb Ürmös Péter a KBK tag Ürmös Péter nagypapája volt, aki aránylag fiatalon elhunyt, de sok szép grafikát készített.

LAPSZEMLE

A svájci SELCEXPRESS 80. számában több írás szól arról a nagyszabású kiállításról, melyet 2010 márciusától láthatott a közönség Sachseln városban. A tárlat címe: Memento Mori volt és ezen Josef Burch gyűjteményéből mintegy 190 ilyen tárgyú

Gerard Gaudaen fametszete, XI (1975), 96×67

ex librist mutattak be. A csúcspont *Michel Fingesten* 13 lapból álló haláltánc-sorozata volt. Ezt a rézkarc-sorozatot a mester a háború előérzetétől gyötörtén Milánóban alkotta meg 1938-ban. Jelentőségének hangsúlyozására a képsort önállóan, külön teremben állították ki. Az esemény maradandó emléke az a pompás kiállítású katalógus, melyet Könyvespolc rovatunkban ismertetünk.

Az irodalombarátokat érdekelheti *W. Koch* írása, mely Albert Camus halálának 50. évfordulója alkalmára jelent meg. A szerző szól az író közkedvelt műveiről, így a *Pestis* címűről is. Felidézi azt a tragikus balesetet is, mely az autón Párizsba tartó író halálát okozta.

Gyűjtők számára fontos hír, hogy a *Manfred Neureiter* által 1998-ban kiadott *Exlibris-Művészlexikon* újabb, bővített kiadása látott napvilágot. A Berlinben megjelent A/4 formátumú kötet 497 oldalon mintegy 22 000 alkotó adatait tartalmazza. A paperback kötésű kiadványt a Business Verlag jelentette meg. Ára: 98,80 euro.

A SELCEXPRESS 81. számában tíz teljes oldalt tesz ki *Manfred Karasek* cikke, melyben a szerző a zene és az ex libris kapcsolatát elemzi saját gyűjteményének lapjai alapján. A mintegy 40 illusztrációt tartalmazó írásban elsőként a muzikusok portréját ábrázoló könyvjegyekről olvashatunk, majd a hangszerábrázolások következnek a lanttól a zongorán át a fuvoláig. Két magyar vonatkozású kép is szerepel itt. Az egyik *Szabó D.* „Mária könyve” c. lapja. A másik alkotója *Bagarus*

Zoltán. A lap Boros Edit részére készült és pianínón játszó (?) macskát ábrázol. – A nagy orosz író, Csehov 150 éve született. Egy cikk a róla emlékező négy könyvjegy képét közli.

Nem mindennapi eseményről számol be a BOEKMERK 32. száma, amikor ismerteti azt a két életmű-katalógust, mely *Kínában belga művészekről* jelent meg. A hazánkba is többször ellátogató *Frank Ivo Van Damme* 1954-től 2009-ig terjedő alkotói periódusában 457 fametszetet és 340 rézkarcot készített.

Frank Ivo van Damme rézmetszete, C2, Op. 27 (1988), 112×69

Frank Ivo van Damme rézmetszete, C2, Op. 28 (1988), 114×74

Az alkotásait összefoglaló katalógus 206 oldalas és 21×29 cm méretű. Ára 35 euro, melyhez még a postaköltség járul.

A másik belga művész, *Martin Baeyens* katalógusa hasonló méretű, 625 művének adatait tartalmazza az 1965-től 2009-ig terjedő időszakból. Ennek ára 30 euro+postaköltség. – A lap egy újabb nyomdai technikát is bemutat. A neve: Fotopolymer.

A *Néző•Pont* 33. füzetének záró soraiban a szerkesztő a következő számban ígéri számunkra mindig tanulságos exlibris-szemléjük közlését. Kárpótlásul ezúttal a kultúra sok más területéről kap tájékoztatást az olvasó. Érdeme a folyóiratnak, hogy számos esetben az ország keleti feléből olyan alkotók nevéét ülteti be a köztudatba, akik a főváros sajtójában nem szerepelnek. Tanulságos beszámoló olvasható itt a gyomaendrődi népballada-konferenciáról. Hasonló üde színtöltte a kiadványnak a szerkesztő egy további írása, mely megkapó képek kíséretében szól az erdélyi magyarság körében felvirágozott naiv szőnyegkép-műfajról.

A MITTEILUNGEN DER D.E.G. 2010/2. száma arról számol be, hogy a német egyesület ez évi találkozóját a Berlin melletti Erknerben rendezték meg, mintegy 200 résztvevővel. Beszámolójuk élményszerűségét fokozta az a közel 50 darabos fénykép-sorozat, mely a résztvevők egy-egy csoportjáról színes kivitelben készült. Tekintélyes számban szerepelnek a találkozón kézbe került grafikák is. A szépen illusztrált kiadványból megtudtuk, hogy a D.E.G. jövő évi találkozóját 2011 áprilisában rendezik meg Hardecke városban.

A KNIŽNÍ ZNAČKA 2/2010. számában köszönti a 85 esztendőes *Olga Čechova* művésznőt, akinek könyvillusztrációi országsszerre nagy népszerűségnek örvendenek. Egy további írás a 90 éves *Frantisek Dvořák* művészettörténészről szól, aki 35 művészettörténeti monográfia szerzője. Ugyanezt a tekintélyes kort érte meg *Mirko Riedl* is. A neves műgyűjtő grafikai gyűjteménye meghaladja a 17 000 darabot. Nem mindennapi kérdést vet fel Hradec Královéban rendezendő találkozó „logo”-jának (emlékéjének) megtervezése. Egy cikkük szerint ezt a város egyik műemlék-palotájának homlokzatáról vették. Az ott látható, koronás fejű, fekvő kőoroszlán lesz a jelképe a gyűjtők említett összefogételének.

A MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. augusztusi száma beszámolót közöl a 80 éves *Ottmar Premstaller* kiállításáról, melyet Pettenbachban rendeztek meg. Az eredetileg állatorvosként tevékenykedő művészről megemlíti az írás, hogy neve szinte szimbóluma lett a kisgrafika ügyének. Első lapját 1947-ben készítette. Műveinek száma mostanra meghaladja az 1200-at. Teljes alkotásjegyzéke most készül.

Tevékenységének másik súlypontja az 1964-ben alapított Szent György Nyomda volt. Ez a magánkiadó eddig mintegy 200 bibliofil művet jelentetett meg. Végül érdeklődésének harmadik területe a kisgrafikák gyűjtése. Ennek eredményes végzése érdekében saját nevére mintegy 500 lapot készíttetett. Tevékenységének elismerését jelentette, hogy tiszteletbeli elnöke lett az osztrák gyűjtők egyesületének.

Egy további cikk a VII. Európai Exlibris Kongresszusról emlékezik meg, melyet fél évszázaddal ezelőtt rendeztek meg Bécsben.

A L'EX-LIBRIS FRANÇAIS összevont 254-255. számának szinte teljes terjedelmét teszi ki *Féderic Kuhlmann* alkotásjegyzékének második, befejező része. Az első részről ez évi 1. számunk lapszemléjében adtunk hírt, egész oldalnyi képanyagot is közölve a nyugállományban lévő főiskolai professzor kisgrafikáiból. A most ismertetett szám a 177-től 345-ig terjedő számú kisgrafikák adatait tartalmazza, az eredeti színben nyomott lapok képeivel.

Figyelemreméltó írás *Francis Gueth* cikke, mely Kolmári mitológia címmel a város hírneves szülőiteit sorolja fel, Grünwaldtól Albert Schweizerig. Lapszemléjükhöz is sajátos módot választott francia testvérnapunk: Az európai exlibris-újságok címlapját közlik, kicsinyített formájú, színes képeken. Itt látható napunk korábbi két száma is.

A lapszám mellékleteként megkaptuk a folyóirat összevont tartalomjegyzékének IX. kötetét is. Ebben a 2006-tól 2009-ig tartó négy esztendő cikkei foglalták szerzőnkénti sorrendbe. Egy további felsorolás az ez időben a lapban szerepelt grafikusok nevét tartalmazza, az általuk készített kisgrafika adataival. A névsor szerint egy-egy kisgrafikát közöltek alábbi művészek: Drahos István, Fery Antal, Kékesi László, Nagy Árpád, Vén Zoltán, Vertel József. Horváth Hermina neve két ex libris-sel szerepel.

Új grafikai lap jelent meg Genovában ez év tavaszán, melynek első számát Ürmös Péter jóvoltából kaptuk kézhez. A negyedívnyi nagyságú, 36 oldalas olasz kiadvány az inPRESSION címet viseli és céljával a grafika, és azon belül az ex libris szolgáltatást tűzte ki. Az előszót író *Gian Carlo Torre* szerint mindezt ideológiáktól mentesen, párbeszédés formában kíván-

ják gyakorolni. Tőle származik a lap első cikke is, melyben *Benvenuto Disertori* (1887-1969) életpályáját ismerteti. A milánói Brera akadémia egykori professzorának életművében 56 ex libris szerepel.

A következő cikküknek kétszeres magyar vonatkozása is van: *Rozsnyai Kálmán*ról szól és szerzője *Ürmös Péter*. „Az ex libris vagabundusa” (ez az írás címe) valóban kalandos életet élt. 1872-ben született Aradon. Festőnek készült, tanulmányait a Mintarajziskolában kezdte. Abba hagyva ezt, színész lett, ennek során Londonban is eljut. Olyan neves angolokkal kerül kapcsolatba, mint Oscar Wilde és Walter Crane. Hazatérése után 1905-ben feleségül veszi Prielle Kornéliát. Itthon újságíró, hírlapszerkesztőként a képzőművészet nagy népszerűsítője lesz. Ex libris készítésével 1899 óta foglalkozik és ilyen alkotásainak száma 200 körül jár. Műveit az angol szecesszió eleganciája jellemzi. 1948-ban halt meg Nógrádverőcén. Cikkét olvasva egyetértünk a szerzővel, s „vagabundus” életműve részletesebb tanulmányozást is megérdemelne.

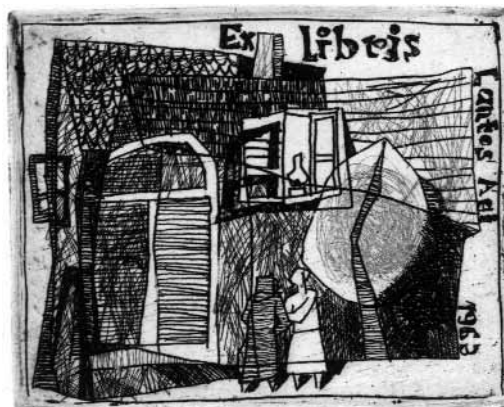
Ugyancsak az olasz lap adott helyet Andalúzia exlibris-társasága kimondhatatlan nevű elnöke írásában az Európa elrablását ábrázoló ex libriséről. Évszázadok óta kedvenc témája ez a képzőművészetnek. Jelentése változott időnként, hol a szerelmet, hol a szenvedélyt sugallta, de utalt már az európai civilizáció terjedésére is. A szép illusztrációk között *Vén Zoltán* lapunkban már közölt metszete is szerepel.

Egy további cikk *Remo Wolf* (1912-2009) különleges, „lost wood” technikával készült kisgrafikáiról szól. Az írásból megtudtuk, hogy a neves olasz grafikus már firenzei diákévei alatt megkedvelte az ex librist. Életműve többek között 785 fametszetű és 97 mélynyomású könyvjegyet tartalmaz. Az említett technikát X1 lapok felhasználásával gyakorolja, erős színeket alkalmaz, esetenként linó-applikációval.

Cristiano Beccaletto rövid írása a Mediterrán Exlibris Múzeumot mutatja be, mely 2004-ben jött létre, korábbi kiállítások anyagából. Maga a szerző vezeti ezt az intézményt, ahol már 14 kiállítást sikerült megrendeznie. A múzeumi anyag mintegy 4000 lapból áll, melynek tudományos feldolgozása folyamatban van. A látogatók az anyagba való betekintés mellett használhatják a múzeum 350 darabos szakkönyvtárát is.

A szlovén OBVESTILA 184. száma közli a tagok számára összeállított utolsó negyedévi programot. Ebben szerepel egy októberi kirándulás is, melyen Szentgotthárd nevezetességeit és az ott rendezendő ex libris kiállítást tekintik meg. A lapszámában közölt öt illusztráció közül egynek magyar vonatkozása van. Ez *Várkonyi Károly* fametszete, melyet Villon emlékére *dr. Kertész Dénes* részére készített.

Jurida Károly rézkarc, C3 (1963), 50×63
Jurida Károly 12 rézkarcot tartalmazó
mappája 3-as lapja

KÖNYVESPOLC

U. LADNAR – H. DECKER:
Memento Mori (Emlékezz a halálra)

Claus Wittal Verlag, Wiesbaden. 206 illusztráció.

Pompás kiállítású, A/4-es formátumú, keménykötésű füzetlepte meg a svájci exlibris-egyesület (SELC) tagjait a Luzernben megrendezett találkozójuk alkalmával. A tagilletmény egyúttal katalógusa is volt a Sachseln város múzeumában Josef Burch gyűjteményéből rendezett anyagnak. A kiadvány alcíme jelezte, mit láthattak ezen a látogatók: olyan ex libriseket, melyek témája a halál és a haláltánc. Ez utóbbi a halál mindent megsemmisítő hatalmának ábrázolása képben vagy szövegben. Eredete a XIV. századba nyúlik vissza, de legismertebb emléke Holbein 1538-ban készült 52 lapos sorozata.

Michel Fingesten rézkarca, C3

A katalógus 25 csoportra osztva mutatja be a tárlat 190 kisgrafikáját. Ezek elsőként évszázadonként, majd témánként összefogva jelennek meg a füzetben és nyilvánvalóan a tárlaton is. Ilyen témák: a halál és a lány, az elhervadó rózsza, a homokóra, az orvos és a halál, a háború borzalmi stb. Végül jelentőségéhez méltóan tárgyalja a füzet Michel Fingesten 1938-ban készült, 13 lapból álló rézkarc-sorozatát. A pompás illusztrációkon látható művek egykor iskolát teremtettek a könyvjegy tematikában és a fennmaradt lapok keresett kincsei a gyűjtőknek.

Soós Imre

EGYESÜLETI HÍREK

2011-ben ünnepli a KBK szegedi csoportja 50 éves megalakulásának évfordulóját. Ez alkalomból ünnepi összejövettel, kiállítás fogja az ünnep fényét emelni. Várható időpontja a „Szegedi Napok”-hoz fog kapcsolódni, amit május 21. táján szoktak megtartani. A 2011-ben amúgy is esedékes tisztújító közgyűlés ugyanekkor kerül megtartásra.

A Somogyi Könyvtárban és a Kass Galériában kerülnek megrendezésre a kiállítások. A művészek részére a kiállítási felhívás már előző számunkban megjelent, de ezen számunkban megismételjük. Kérjük a művészeket, minél nagyobb számban vegyenek részt e pályázaton.

A budapesti csoport 2010. második félévének programja (mindig a hó első szerdája, du. 5 órakor a Józsefvárosi Galériában, Bp., József krt. 70.):

Szeptember 1. Beszámoló a törökországi kongresszusról, Blahó József bemutatja grafikáit.

Október 6. prof. Aniszi Kálmán előadása. Miért szép az, ami művészi? címmel.

November 3. Ürmös Péter beszámolója finnországi élményeiről.

December 1. Mikulás-est.

KIÁLLÍTÁSI FELHÍVÁS

Mint az Egyesületi Hírekben is olvasható, a KBK szegedi csoportja 2011-ben ünnepli megalakulásának 50. évfordulóját. Ebből az alkalomból országos találkozót és kiállítást rendeznek 2011 májusában.

Erre az alkalomra kérjük egyesületünk művészeit, hogy az utolsó öt év alkotásaiból válogassanak össze egy-egy táblóra való könyvjegyét és alkalmi grafikát. Ezeket kérjük Rácz Mária címére (6721 Szeged, Lengyel u. 5/b) 2011. február 28-ig elküldeni.

A grafikák maximális mérete 15×15cm.

Minden műből 2 példányt kérünk postázni, a kiállítás és az archiválás céljára.

Minden sokszorosítási eljárással és számítógépes technikával készült grafika beküldhető, kivéve az eredeti grafikákat és a fénymásolatokat.

Yüms Güneş (török) fametszete X2 (2009), 71×54

SUMMARY

Lajos Palásthy: An Account of the Congress in Istanbul

The XXXIIIrd FISAE International Ex-Libris Congress was held from 24th to 29th August this year in Istanbul, Turkey. The event was attended by 265 delegates. To the competition, advertised previously, 4129 bookplates came in from 1281 artists based in 43 countries. The jury selected 540 plates by 377 artists and these were exhibited at the site of the congress, Isik University, Faculty of Fine Arts, Maslak campus.

Péter Ürmös: Some Experiences of a Journey to Finland

Exlibris Aboensis (a Finnish bookplate society) organized its annual meeting in Naantali. The Hungarian artist, Péter Ürmös had been invited and he delivered a lecture on ex-libris art in Hungary throughout the 20th century.

Balázs Feledy: The 75th Anniversary of Károly Jurida, Graphic Artist

He was born in a miner's family in Tatabánya in 1935. He studied fine arts. He won several awards. He created a remarkable linocut series illustrating the Finnish poems of Kanteletar. He designed a number of etchings as well. He passed away in 2009 after a long illness. His works were exhibited in 2010.

Kornélia Tóth Vas: Intercultural Communication, or Hungarian-Related Ex-Libris Plates at Rudomino Library, Moscow

The author was commissioned by the National Széchenyi Library in Budapest to investigate bookplates which can be associated with Hungary in the holdings of Rudomino Library in Moscow.

Zoltán Vén: The Modern Ex-Libris

This essay attempts to define the modern attributes of bookplates. The artist surveys the design of letters, and he also strives to find solution to some problems of computer graphics.

News, Reviews, Bookshelf, Society Life

AUSZUG

Lajos Palásthy: Bericht über den Kongress in Istanbul

Die FISAE organisierte zwischen 24-29 August d. J. den 33. Internationalen Kongress Exlibris in Istanbul, in der Türkei. Die Anzahl der Teilnehmer war 265. Für die schon vorher anberaumte Preisausschreibung sind 4129 Exlibris von 1281 Künstler (aus 43 Ländern) eingetroffen. Die Jury hat 450 Blätter von 377 Künstler ausgewählt, die an Ort und Stelle des Kongresses an der Universität der bildenden Kunst in Istanbul ausgestellt worden sind.

Péter Ürmös: Reiseerlebnisse aus Finnland

Die finnische Vereinigung ABOENSIS hat ihr diesjähriges Treffen in Naantali veranstaltet. Der eingeladene Péter Ürmös hat an diesem Treffen die ungarische Exlibris Kunst des 20. Jahrhunderts dargelegt.

Balázs Feledy: Károly Jurida wäre dieses Jahres 75 Jahre alt gewesen

Er ist im Jahre 1935 in Tatabánya in einer Bergfamilie geboren. Er studierte bildende Kunst. Er hat mit seinen Werken mehr Preise gewonnen. Bedeutungsvoll ist die Serie von Linolschnitten zu finnischen Gedichten „Kanteletar“. Er hat noch zahlreiche Kupferschnitte gemacht. Nach einer langen Krankheit ist er im Jahre 2009 gestorben. Aus seinen Werken wurde eine Ausstellung im Jahre 2010 veranstaltet.

Frau Vas, Kornélia Tóth: Dialog zwischen Kulturen oder die ungarischen Exlibris in der Bibliothek Rudomino in Moskau.

Die Nationalbibliothek Széchenyi hat sie beauftragt die ungarische Exlibris in der Bibliothek in Moskau zu studieren.

Zoltán Vén: Das moderne Exlibris

Die Studie versucht festzustellen, wodurch wird das Exlibris modern. Er gewährt einen Überblick über die Frage die Schriftkomposition, und versucht die Probleme der Computergraphik zu beantworten.

Nachrichten, Presseschau, Bücherregale, Vereinnachrichten.

RÉSUMÉ

Notre secrétaire *Lajos Palásthy* écrit un compte rendu sur ses expériences sur le Congrès d'Istanbul. Le XXXIII. Congrès International de l'Exlibris fut organisé par la FISA en août en Turquie. Le nombre des participants était 265. Au concours graphique de l'événement ont participé 1281 artistes de 43 pays avec ses 4129 créations. Les oeuvres furent exposées à l'Université des Beaux-arts d'Istanbul.

L'association finnoise ABOENSIS a organisé son entrevue de cette année à Naantali. A cette occasion le convoqué *Péter Ürmös* a fait un cours sur l'ex libris hongrois du XXème siècle. *Balázs Feledy* évoque le souvenir de *Károly Jurida*, à l'occasion du 75ème anniversaire de sa naissance. Il est né à Tatabánya en 1935 dans un famille minière. Après ses études de l'université des beaux-arts il a obtenu plusieurs prix. Sa création la plus célèbre est la série des linogravures représentant les scènes du Kanteletar. Après longue maladie il est décédé en 2009.

L'employé scientifique de la Bibliothèque National Széchenyi, Mme *Kornélia Vas* a étudié les ex libris d'origine hongroise dans la Bibliothèque Rudomino à Moscou. Dans son article elle examine le dialogue parmi ces civilisations.

Dans son article *Zoltán Vén* essaie la définition de la modernité d'un ex libris. Il prit en considération entre autres la mission de la composition et répond aux questions de la gravure CRD (Computer generated design).

Rubriques ultérieures: Nouvelles, Revue de presse, Bibliophilie.

Vedat Çolak (török) számítógépes grafikája, CGD (2010), 100x100

Wangkun műanyagmetszete, X6 (2010), 150×103

Medvegyev fametszete, X2, 130×100

Kínai művész grafikája, XI (2008), 130×158

